

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy íven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYIREGYHÁZA.

A lap ára: Egész évre 12 K
Félévre 6 K
Negyedévre 3 K
Egyes szám ára 40 fillér.
* Hirdetés ára oldalanként 40 korona. *

TARTALOM-JEGYZÉK: (Vezércikk.) Országos Prot. Szövetség. Az én álláspontom. *Geduly Henrik*. — Az »utasítás« a nem állami elemi népiskolákról stb. *Kund Sámuel*. (Folyt. köv.) — Tárcsa. A lelkésznek az egyház betegeihez való viszonyáról. *Krahulecz Aladár*. — Lelkeszi értekezéslet. *Tátraaljai*. — Bejelent. — Irodalom. — Pályázat. — Hirdetések. —

ORSZAGOS PROT. SZÖVETSÉG.

Az én álláspontom.

Mikor ez évi első számunkban az »Orsz. Prot. Szövetség« alapszabálytervezetét köztettem, nem haboztam kijelenteni, hogy én a tervezett szövetséget az alapszabálytervezetben körvonalazott alapnál sokkal mélyebb, kiterjedtebb alapra óhajtom helyezni. Ezt a kijelentést jogosan tehettem meg, mivel, a ki figyelemmel kísérte az »Evang. Órálló« múlt évi számaiban a szemlerovatot, tapasztalhatta, hogy én összes bajaink egyetlen igaz gyógyszerét a prot. elemek céltudatos társadalmi szervezkedésében látom. Ebben keresem gyógyszerét a századok óta méltatlanul szenvedett egyenlőtlenségnek, mellőzésnek, háttérbe szorításnak, mostoha elbánásnak; ebben találok meg a módját az egyház iránt általánosságban tapasztalható érdektelenség megszüntetésének; ebben vélem impozáns módon kifejezésre juttatni a hazai protestantizmus jogos szellemi és anyagi törekvéseit; ebben kívánok a hivatalos egyház mellett új tért megnyitni, új kereteket nyújtani a hivatalos egyház paragrafusokon nyargaló világába bele nem szorítható, de a protestáns szívek mélyén mégis élő hitbeli és erkölcsi tartalomnak; ez által óhajtom biztosítani azt, a mi a jól szervezett életnek egyik legfőbb kelléke, de a minnek hiánya a szervezetlen, oldódó kéréhez hasonló hazai protestantizmusban oly sok baj forrása — a helyes munkamegosztást; ez által akarok egyházi életünkbe egy oly új szervet beállítani, a melynek működését, a hazai szellemélet terén föltétlenül számbaveendő működését oly tényezőnek ismerje fel király, ország, kormány, más vallásfelekezetek, legfőképp pedig minden protestáns, a melynek a szavát meg kell hal-

lani, amelynek a jogos követelését teljesíteni kell, mert annak egész működése, egész élete nem a §§-ok útvesztőjében és nem a jegyzőkönyvek hasábjain tűnik el, *de a mely igazi élet, hus és vér, szíveket tettekre sarkalló lelkes valóság, tehát a hazai összélet egyik működő tényezője.*

E lap hasábjain közzétett fejtegetéseim minden más lapot megelőztek a protestantizmus országos szervezésének szükségét hangzó felhívásaikkal. Épen azért érzek magamban jogot és kötelességet arra, hogy álláspontomat az Orsz. Prot. Szövetség tervezett alapszabályaival szemben kifejtsem. Nem az egyes szakaszokat bírálok, de az egésznek alapjait és kereteit, — tehát elvi szempontból szólok hozzá. Teszem és tehetem ezt annál is inkább, mert a lapunkban eddig közölt fejtegetésekből mindenki láthatja, hogy az eszme megvalósítását még ma is a legfontosabb feladatnak tekintem.

Nézetem szerint egyik alapvető tévedése a szabálytervezetnek az, hogy az eszme megvalósítását egy központi választmány és tisztikar létesítésétől teszi függővé. Mert hiszen a szabálytervezet egész lépcsőzetes, fokozatos egybeállítására a mellett bizonyít, hogy véli szervezendőnek a központi vezetést s csak azután az egyes szervezetek körében, apróbb testületekben stb. magát a szövetség alapelvei szerint való életet.

Hát engedjen meg nekem a tervezet készítője, én azt tanultam a magyar protestáns egyház történetéből, hogy minden egészséges szellemi áramlat, minden sikeres törekvés alúlról, a gyülekezetekből sarjadt ki s aztán az élet ellenállhatatlan törvényszerűségénél fogva fejlesztette ki önmagából a felsőbb fokozatú való vezetés szerveit. Gondolom, az evolucionális philosophia léttörvény-rendszere is ezen az alapon nyugszik. De nemcsak a

történet és a bölcselet, hanem a való tapasztalás is erre utal engem. Emlékeztetek mindenkit arra, hogy csak nemrégiben óhajtottunk irodalmi téren bizonyos szövetkezést. Lent, a periferiákon, ment minden a legszebben. Pünkösdi lelkesedés fogta el a szíveket. Fent — a központi szervezkedés pillanatában — előtérbe nyomultak a személyes érdekek, a személyes torzalkodások és gyűlölködések. Az a mi nagy bajunk, hogy a fővárosi protestantizmus élén nem látunk igazi vezéreket, akik öntudatosan, kitartó lelkesedéssel, önzetlenül, személyes érdekeikre és pártállásaikra való tekintet nélkül világnak példa gyanánt országszerte. Mit tanuljon ma a vidék protestantizmusa a főváros protestantizmusától? ... Már pedig a központi szerv előzetes kifejlesztése az országos prot. szövetség eszméjét csak úgy vinné diadalra, ha annak élén egy nagyobb koncepciójú, elhatározott cselekvésű, vallásérkölcseileg országosan imponáló, múló világi és pártpolitikai érdekek által nem befolyásolható, minden tekintetben kifogástalan jellemű, köztisztéletben álló egyéniség állana, körülötte pedig a hasonló gondolkozásúak egész lelkes nagy tábora sorakoznák. Már pedig ez egyelőre kivihetetlen, lehetetlen dolog. Én tehát az országos prot. szövetség megvalósításában eféle kórlátok felállítását szükségtelennek tartom. Mert ha az eként előre megtervezett központi vezetésen lesz az egész működés súlypontja, előre is biztosítok mindenkit a felől, hogy pár évi tengődés után az egész szövetség tevékenysége összeomlik, végleggyengülésben merül ki.

Várjunk-e tehát addig, amíg a központi szervek kifejlődnek, megalakulnak? Nem és ezerszer nem! Létesítsük előbb gyülekezetekszerte a szövetséget s innen, a gyülekezetekből induljon ki a magasabb fokra való szervezkedés iránya és elhatározó befolyása. Meg vagyok győződve róla, hogy az eként, alúlról felfelé való szervezkedés megtalálja a módját a felsőbb fokon való élet és vezetés helyes, igazán gyakorlatias szervezésének és megtalálja majd azt a férfiút is, aki, mint egy embert, vezessen mindannyiunkat sűrű falanxban előre ahazai protestantizmusban rejlő szellemi erők tömörítésében és egyházaink boldogításában.

Hogy ez bekövetkezhessék, nem contraszabálytervezetként, de az alúlról való szervezkedés elvi programjaként hívom fel összes olvasóink figyelmét az alábbiakra:

A magyar protestáns népszövetség tagja

lehet minden feddhetetlen jellemű, egyházhü ágostai hitvallású evangélikus és református férfi vagy nő, akit a szövetségnek két más tagja ajánl, és tagja lehet minden magyar honpolgár vagy honpolgárnő, aki a vallási türelem, a lelkiismereti szabadság, a bevett vallásfelekezetek teljes erkölcsi és anyagi egyenlőségének és viszonyosságának, az 1848: XX, t.-c. 2-ik és 3-ik §§-ai valóságos végrehajtásának nagy és szent érdekeiért elvi és gyakorlati téren küzdeni kész.

E népszövetség célja a protestáns gyülekezetek népének szorosán vett hazafias, erkölcsi és tudományos eszközökkel való művelése, a protestáns egyházat szorosán érdeklő ügyek körül való tömörítése, hitének, vallásos meggyőződésének szilárdítása, protestáns jellegű népjóléti intézmények alkotása (szövetkezetek, kórházak, árvaházak, szegényházak, közművelődési szervek, könyvtárak, énekkarok, vallásos estélyek, protestáns szellemű kirajcáros napilap stb.).

A szövetség tagjainak jogai: a helyi viszonyokhoz mértén megalakított szervezet vezetőségébe való választás és választhatás, a helyi szövetség összejöveteleiben, munkájában és a szövetség által nyújtható összes kedvezményekben való részesedés. Kötelelességei: évi 1 K tagdíjfizetés, a szövetség összejöveteleiben, munkájában való lelkiismeretes részvétel, tagok toborzása, minden szövetkezeti törekvés iránt való meleg érdeklődés.

A szövetség helyi kereteit az egyes helységek ág. h. ev. és ref. vallású népének szövetkezése szabadon szabja meg. Felsőbb fokra való szervezkedés céljából — a midőn ennek ideje elérkezett, minden helyi szövetség egy megbízottat küld.

Ezen az alapon megindulhat immár országszerte a szervezkedés. Boldog vagyok, hogy intencióim megértésével — amint lapunk más helyén olvasható — az eszmét máris több helyen felkarolták. Szívesen bocsátom rendelkezésre lapunk hasábjait azon célra, hogy a szövetség tagjainak névsorát a példa vonzó erejére való utalással közzétegyük. Legfőbb ideje, hogy mennél többen sorakozzunk a kibontott zászló alá. Hívjuk össze gyülekezeteink népét népgyűlésre. Mondjuk ki tömegesen a megalakulást, belépést.

Egyelőre a következő szerény névsort adjuk — kezdetnek!:

Geduly Henrik Nyiregyháza
 Geduly Henrikné Nyiregyháza
 Baltazár János Jolsva
 Koch Aurél
 Kailing Hugó
 Posch G. Adolf
 Holko Mihály
 Alexy Mátyás
 Ritter István
 Kübecher Albert
 Nikelszky Andor
 Kallath Károly

mint a szepesi
 lelkészertekez-
 let tagjai, együtt
 és külön-külön.

A cselekvés ideje elérkezett. Szaporítsuk
 a sort!

Geduly Henrik.

Az „utasítás“ a nem állami elemi népiskolákról.

III.

Az Utasítás harmadik fejezete az állami segélyezés különös föltételeiről és folyamányairól szól (Utas. 37., 38. §§.). Két szempontból lettek megállapítva az Utasításnak ezen tárgyai, az állami segélyezés különös föltételei és folyamányai.

Az egyik szempontból az intézkedés általában és kivétel nélkül valamennyi államsegélyes iskolára vonatkozik; a másik szempontból csak a nem magyar tanyelvű iskolákra. A cél az, nem is lehet más, mint ügyelni arra, meggátolni, megelőzni azt, hogy olyan tanító, aki, illetve oly iskola, amely nem felel meg a tanítás és nevelés állami földadatainak, ne élvezzen államsegélyt. A cél jó és nemes: de nem a végső cél. Az állami segély nem jutalom a nemzeti érzés ápolásáért, az államsegélynek megvonása az arra méltatlanktól hazai érdek. Tanítsa a tanító a nem magyar anyanyelvű vidékeken a magyar nyelvet, a történelmet, a földrajzot, a polg. jogokat és kötelességeket magyar nyelven, ápolja a nemzetiségi vidékeken a hazához való ragaszkodás érzelmeit, de nem a pénzért, hanem nemzeti hazafias érdekből, a haza érdekében! Egyébiránt az »Utasítás« is ezen álláspontra helyezkedik utóbbi fejezeteiben.

Az általános, az az minden oly iskolára, amely államsegélyt kér és élvez, kivétel nélkül kiterjesztett követelés az, hogy ily iskolában a hat éves mindennapi tanfolyam valósággal megtartassék és hogy a tanulók a hat évre fölosztott népiskolai tantárgyak mindegyikében, felekezeti iskolákban az egyházi főhatóság által kiadott tanterv szerint törvényszerű oktatásban részesüljenek, a tanév pedig faluhelyen legalább nyolc, városokban legalább kilenc hónapig tartson. Kifogást ez ellen nem tudnék tenni, sőt magától értetődőnek tartom ezen rendelkezést minden iskolára nézve akár államsegélyt kérjen és élvezzen, akár nem. De ebben a mondatban, hogy a közigazgatási bizottság szigoruan ellenőrizze, hogy a tanulók az egyes évfolyamokra megszabott tantárgyak mindegyikében törvényszerű oktatást nyerjenek, ez a kifejezés »törvényszerű oktatás« nagyon ruganyos kifejezés. Vonatkozhatik a tantárgyak mennyiségére, vonatkozhatik a tanítás szellemére. A félreértések, az összeütközések megelőzésére kívánatos, hogy az egyház készítsen tantervet, állapítsa meg minden kötelezett tantárgyra nézve a tananyag minimu-

mát, melyet valamennyi iskolában az adott viszonyok közt el lehet és el is kell végezni tanfolyamonkint, jelölje meg a tankönyveket is, melyeket engedélyezett; és ezt a miniszterhez terjessze föl a fölügyelet gyakorolhatás szempontjából.

Ha az iskola a minimumnál kevesebbet nyújt, a népoktatás célját hiúsítja meg és szabálytalanságot követ el. Ha a tanterv túlsokat ölel fel, ha mintegy eszményi célt tűz ki, amely felé törekedni kell, (ami nagyon helyes volna) akkor a fölügyeletnek nagyon tág tért nyit a sok kifogásokra, a sok zaklatásra, esetleg okot szolgáltat az államsegély elvonására is ott, ahol a tanfelügyelőnek szeme, aki pedig az ellenőrzésre is döntő véleményadásra van hivatva, nem látja, hogy a tanuló törvényszerű oktatásban részesülnek, ugyancsak a kijelölt túlnagy bőségű tananyagot nem sajátították el!

A nem magyar tanyelvű népiskoláknak az államsegély csak azon föltétel alatt engedélyeztetik, ha az iskolákban a magyar nyelv, számolás, a hazai földrajz és történelem, a polgárjog és kötelességek tanításánál az egyház által elfogadott, a miniszternek bemutatott és a miniszter által jóváhagyott tanterveket és óraterveket, hazafias olvasó könyveket és tanszereket tényleg használatba vették; mindaddig, míg ez nem igazoltatott, államsegély nem engedélyeztetik. (Ut. 37. §. 6. s következő bekezdései.) Ez ellen a rendelkezés ellen történtek ugyan panaszos fölszólások, de evang. egyházunk azokat magáévá nem tette, nem is teszi. Alig is fog szükség lenni evang. egyházunkban az államsegély engedélyezésében ezen megszorító rendelkezések alkalmazására.

Tapasztalataim alapján hiszem ezt. Esperességemnek fele nemzetiségi vidéken fekszik, ahol azonban hazafias érzelmű az egyházhívek serege. Hazátlan izgatók szavára nem hajlik. Sok évvel ezelőtt Ausztria-Bécsből jött oda egy emissarius, aki nagy ígéretekkel próbálta a híveket egyházunk jogaitól és a haza igazaitól eltántorítani. De kurtán és határozottan értésére adták, hogy ma még tisztelem vendég jogát, azonban kotródjék innen, mert ha holnap még itt lesz ezen a vidéken, vagy vissza teszi ide lábát bármikor, fegyveres kíséretet adatunk melléje az ország határáig. Egy pár éve ismét oda bátorkodott egy izgató. És akiket megteveszteni akart, azok hívták föl reá a hatóság figyelmét és a hatóság egy éjszakára szállást adott neki, másnap szoros menetlevéllel igazította Steierországba.

Ami pedig az isteni tisztelet nyelvét illeti — mellesleg emlitem föl —, törvényeink szabad elhatározást engedvén az isteni tisztelet nyelvének tekintetében, nincs ott a vendvidéken egy gyülekezetünk se, amely saját kezdeményezéséből hónaponként legalább egy magyar nyelvű isteni tisztelet tartását nem határozta volna el, illetve amely az eddigieknek számát nem szaporította volna. Ezen hazafias érzelmű evang. hívek közt már évek óta a magyar nyelv a tanítás nyelve a népiskolákban. Csak az első és második osztályban használják a vend anyanyelvet segédtanítási nyelvül, a felsőbb osztályokban a tanítás és tanulás nyelve kizárólag a magyar. Maga a nép látta be, hogy érdeke fiainak érteni, beszélni a haza hivatalos nyelvét, amelyen szülőföldjük szűk határán túl is megértethetik magokat honfi társaikkal.

Az Utasítás (37. §. 10. s következő bekezd.) kötelezőleg megállapítja, hogy a nem magyar tanyelvű felekezeti iskolák főhatóságai kötelesek az iskoláikban a fentemlített tantárgyak tekintetében használandó és általuk már elfogadott tanterveket és azok keretében

alkalmazásba veendő óraterveket, amennyiben ez még meg nem történt volna, a miniszternek mielőbb bemutatni a végből, hogy azokat a miniszter a maga részéről is jóváhagyja; kötelesek ugyane tantárgyakra nézve az általuk jóváhagyott tanykönyveket tanítási segédeszközöket, a hazafias tartalmú olvasó könyveket és tan szereket, amennyiben ez még meg nem történt volna, felülbírálás és engedélyezés végett haladéktalanul bemutatni. Mindaddig, amíg nem igazoltatott, hogy a többször említett tantárgyak tekintetében a miniszter által jóváhagyott tanterv és óraterv tényleg életbe van léptetve és hogy a miniszter által is felülbírált és helyben hagyott tanítási segédeszközöket, tan szereket, tan könyveket, a miniszter által is jóváhagyott és hazafias tartalmú olvasókönyveket tényleg használatba vették, államsegély nem engedélyezhető. Csupán csak a felügyelet jogkörére szorítkozik a rendelet, annak ellenőrzésére, vajjon az iskolai nevelés és tanítás megfelelő-e az állam föladatainak. Ezt sérelmesnek nem tarthatom, sőt valamennyi iskolára kiterjeszteném, tekintet nélkül arra, vajjon kér-e és élvez-e államsegélyt vagy sem. Még korántsem annyira sovén ez az intézkedés, mint a milyent a nemzeti nyelv tekintetéből más országokban keresztül erőszakolnak és még is minket türelmes magyarokat sovénissal megrágalmaznak! Az egyháznak teendője s érdeke, amennyiben az Utasítás föntírt követelményeinek még meg nem felelt volna, haladéktalanul megfelelni az utasításnak, nehogy az államsegélynek engedélyezése, illetve folyósítása a tanítók anyagi, az egyház anyagi s erkölcsi kárára halogatást szenvedjen.

(Folyt. köv.)

T Á R C A.

A lelkésznek az egyház betegeihez való viszonyáról.

A lelkésznek egyháza betegeihez való viszonyából önként folyik a lelképásztorkodás legnehezebb, legszebb és legmagasztosabb nyilvánulása: 1., a betegek látogatása; 2., a betegek gyóntatása vagy Urunk szent vacsorájával való ellátása s 3., az anyagilag szegény betegek gyámolítása. Mindez, miről főleg *gyakorlati* szempontból egész röviden beszélni akarok, a lelképásztorkodás egyik legkomolyabb s legfontosabb ága.

1. Hogy ezen fontos lelképásztorkodási ténykedés, 1., a *beteglátogatás*, mely elől egy lelkésznek se lehet kitérnie, maguktól a lelkészekről kellőleg figyelembe vétessék s el ne hanyagoltassék, mindenekelőtt szükségesnek tartom azt, amint azt magam is tenni szoktam, hogy a lelkészek által egy *beteglátogatási napló vagy jegyzék vezetessék*. Ezt Köstlin tanár is ajánlja a lelkészeknek önellenőrzés szempontjából az ő szakszerű munkájában: »Die Lehre von der Seehlsorge« (341 oldal.)

Tudtommal minden lelkész a beteggyóntatásokat esetről-esetre feljegyezni s azokat számszerint az évi jelentésben felhozni s a szószékről évente sylvester estéjén vagy újévkor kihirdetni szokta. S a mint ez *gyakorlati* szempontból célszerű és üdvös, úgy a beteg látogatásoknak feljegyzése is az; van ennek is lelképásztorkodási szempontból értelme és értéke különösen akkor: ha a név és idő feljegyzése mellett, a látogatás után feljegyeztetik röviden a beszélgetés tárgya és veleje is, mit később a lelkész a későbbi gyóntatásnál vagy esetlegesen a temetési beszédnél célszerűen felhasználhat.

Lehetőleg minden *beteggyóntatást*, ha azt a körülmények megengedik, legkevesebb egy *beteglátogatás* előzze meg.

Egy Stuttgartban 1863-ik évben Schiller Adolf nyomdájából kikerült egy névtelen öreg falusi lelkésznek tollából eredő kézikönyvben,* mely mai napig közkézen forog, a 4-ik oldalon a lelkészek előkészítésére egy szép ima foglaltatik, mely szerint a lelkész minden beteglátogatás és gyóntatás előtt otthon buzgó imában könyörögjön Isten segedelméért s az ő sz. lelkéért: hogy ezen hivatásának teljesítésénél úgy beszélhessen, hogy a beteget megnyugtathassa, hitében, reményében s türelmében megerősíthesse s hogy a beteg az Úr Jézus Krisztusban megörvendeztessék s az ima ezen szavakkal végződik: »parancsolatodra megyek oda; benned bízom, Te bizonyára meg fogsz oltalmazni minden bajtól s balsorstól. Uram! őrizd meg bemeneteletem s kimeneteletem mostantól fogva mindörökké. Amen.

Igen üdvös és szükséges, hogy a beteglátogatásokra némileg előkészüljünk, imádsággal, alkalmas sz. írási idézetekkel s beszélgetési témákkal! Szükséges, hogy biztos bizalommal forduljunk az Úrhoz, hogy betegeink gondolkozását vallásunk igazságaira irányíthassuk s eszüket s szívüket körülbástyázhassuk az Írás szavaival! De ne csak a betegekkel beszélgessünk, hanem hozzátartozóival is. S egy-egy beteglátogatás egy fél óránál hosszabb ne legyen!

Minden beteglátogatásnak célja az, hogy érezze a beteg, hogy a lelképásztor törődik nyájával, annak testi és lelki állapotával s szükségletével; ami a betegnek jól esik, ha állapotával lelkésze törődik s őtet megnyugtatta s az áhitat vagy ima szárnyain Istenhez felemeli vagy ha ajánlkozik, hogy a beteget a vasárnapi közimába be fogja foglalni. Természetes és magától értetődő dolog, hogy a lelkész minden betegét tekintet nélkül vagyonra, állásra s korra nézve látogassa meg; kivéve a fertőző és ragályos betegségeben szenvedőket, kivéve a pestis, cholera és feketehimlőben szenvedőket, kiket kívánatra s a kellő orvosi óvintézkedések betartása mellett meg kell gyóntatni; de az egyéb betegségeken szenvedőket kivétel nélkül látogatja a jó lelképásztor s vigasztalja őket Jób s a szegény Lázár, a bélpoklosok, Agag, Hiszkiás, a vér-folyásos és a 18 évig beteg asszonyok példájával, a sántának és a vaknak s egyeb a sztirásból és az életből vett példákkal; inti őket türelemre; Isten akaratában való megnyugvásra, az orvosi intézkedések betartására; Krisztus Urunknak a halál felett nyert diadalmára s az örökkévaló hajlékok tartós békességére! A beteg súlyos baját könnyebben viseli el, ha lelkét megnyugtattuk.

Figyelmeztessük a hitben kevésbé erőseket, hogy mindnyájan bűnösök vagyunk s hogy földi támaszaink, kincseink, erényeink, reményeink, eszünk és tudásunk előbb-utóbb elhagynak; porba szállnak; de van megváltónk, ki a bűntől és haláltól megszabadít, »ki a bűnösöket magához fogadja«, (Luk. 15. 2.) »ki által menetelünk vagyon az Atyához« (Efez 2. 18.) és az üdvösséghez, »mert ő a mi békességünk«. (Efez 2. 14.) Minden beteglátogatásnak az a célja: hogy a betegnek testi és lelki állapotáról meggyőződünk, hogy megnyugtassuk, türelemre és békességre őt és ápolóit intsük; a hitben megerősítsük s a beteget lehetőleg úgy a mennyire lehet a beteggyóntatáshoz előkészítsük. Ha csak a viszonyok megengedik imádkozzunk súlyosabb esetekben a betegért, különösen operáció előtt, nagy fájdalomnál s az eszmélet elvesztésénél s intsük a rokonokat, hogy ők is imádkozzanak a betegért s őt gondosan ápolják.

(Folyt. köv.)

* Handbüchlein zu Kranken-Besuchen und Krankencomunien für Geistliche. Von einem alten Landgeistlichen. Stuttgart. Druk und Verlag von Adolph Schiller. 1863.

Lelkészi értekezéslet.

F. é. jan. 30-án jöttek össze Késmárkon a szepesmegyei lelk. egyesület leibici körének tagjai. Kedves összejövetelek azok, melyeken egyrészt a testvéri szeretet a kartársak közt erősbül, másrészt egyetemes egyházunk és egyházközsegeink érdekei odaadó buzgalommal tárgyaltatnak.

Kübecher Béla elnök mindenekelőtt szívélyes szavakkal üdvözölte a megjelenteket, azután a kör nevében is melegen üdvözölte Wéber Samu főesperest a Ferencz József lovagrenddel való kitüntetésé alkalomból. Ritter István hollólonnici lelkész szép eszmékben gazdag felolvasást tartott az egyházas szellemről. Mindnyájunk szívéből beszélt. Felolvasásának konkrét javaslatai: Hassunk oda, hogy mindenfokú iskolánkban az egyházas jelleg már külsőleg is bibliai fali mondások, Krisztus képek, továbbá reformátoraink és egyháznagyjaink képei által kifejezést nyerjen. Hassunk oda, hogy épügy minden evang. családban az egyházi jelleg érvényesüljön. Mihelyest egy szoba küszöbén átlépünk, azonnal lássuk, evangélikus házban vagyunk. Mindenekfelett pedig szántsunk mélyebbre és hirdessük a tiszta evangéliumot lélekben és tettben. Az elnök indítványára Ritter testvérünk az ő sikerült értekezését némely részben kibővítve, a megyei értekezleten fogja felolvasni.

Következett Dianiska Frigyes lelkes indítványa: Geduly Henriket, mint a protestáns szövetség életrevaló eszméjének megpendítőjét üdvözölni. (Hálásan köszönöm e helyütt is. Szerk.) Általános helyesléssel találkozott ez az indítvány. Valóban itt az ideje, hogy szövetkezzünk. Sajnos, hogy manap is inkább disputálunk, veszekedünk, irigykedünk, akárcsak Pázmán korában és az ellenség örül és hódít. Falra festik mindig az ördögöt, az Uniót. Ugyan atyámfiai, akik azt teszitek, akár irodalmi társulatról, akár közös prot. bizottságról van szó, mondjátok őszintén, mennyiben ártott e két utóbbi szövetkezés tiszta evangélikus meggyőződésünknek, vagy csak egy porszemmel is megintgatta talán pozitív alapunkat? Igaz, lesznek mindig hit dolgában is olyanok, akik az uniót óhajtják, de azok meggyőződésük mellett maradnak, akár van szövetkezés, akár nincs. Különben is protest. szövetkezésnek egyéb dolga lesz, mint hitvitákat provokálni. Nagyobb baj, hogy nem találunk oly könnyen egy bátor, erős központot. Budapest, Miskolc, Pápa felé nézünk, mindenütt vannak tekintélyes prot. egyházak, tekintélyes prot. vezérférfiak, de egy-két hangot kivéve, sajnos, e központok hallgatnak. Bizunk azonban, hogy majd alulról, az egyes egyházközsegekből megindul a mozgalom, és mint a sok apró forrás, hatalmas folyamává egyesülve, minden akadályon keresztül tör, úgy majd e kisebb szövetkezések is egyesült erővel magukkal ragadják az egész protestáns társadalmat.

Nagy figyelemmel hallgattuk Wéber S. főesperes érdekes felolvasását is, a világiak szerepéről a protestantismus fénykorában. »Jól esik ma — így kezdi felolvasását — a protestantismus nehéz küzdelmében, oly időre visszaemlékeznünk, hol egyházunk erős oszloponkon nyugodott és a világi elemekben oly vezérférfiakat talált, kik szívesen és lelkesedéssel léptek az egyház szolgálatába és azt győzelemről győzelemre vitték.« Azután avatott tollal jellemezte a legderekabb protestáns vezérférfiakat: Bocskay Istvánt, Nádasdy Tamást, Illés-házi Istvánt stb. Biz' az ő idejükben protest. vezérférfiaknak nem jutott volna eszéjébe a szerzeteseknek és

apácáknak akár hallgatagon is utat egyengetni; nem is túrték volna, hogy valaki tételes torzvallásnak csúfolja azt a hitet, mely nem egyezik a róm. kath. tannal; nem túrték volna, hogy a róm. k. történetírás hőseinket sárba rántsa. Hiszen Bocskay a r. k. történetírás szerint béke- és rendbontó; Bethlen Gábor nagyravágyó, machiavellistikus irányt folytat; Luther dacos, gógös, mérhetetlenül nagyravágyó, aki meghasonlott önmagával és forradalmi törekvéseknek karjaiba dönt. És ilyen történetírás mellett, ilyen ádáz harc mellett, mely ellenünk minden téren megindult, egyesek még mindig fáznak a protestáns szövetség megalakulásától!

Végül az értekezéslet kimondta, mint határozatot, hogy jövőben a leibici kör minden tagja, fiatalja, öregje köteles értekezést tartani a kör összejöveteleken.

Tátraaljai.

BELÉLET.

Az erdélyi ref. egyházkerület püspökévé egyhangúlag Kenessey Béla főjegyző választott. Díszes főpásztori állásában áldást kívánunk reá az Úrtól!

Lelkészválasztás. A turócszentmártoni ág. h. ev. egyház f. évi január hó 26-án megtartott lelkészválasztói közgyűlésén egyhangúlag megválasztotta lelkészül — meghívás útján — eddigi h. lelkészét, Skrovina Ottót. Isten kegyelme vezérelje őt az ő utain!

Új munkaerők. A nagyvárad ev. egyház most vasárnap tartott évi közgyűlésén hálás érzelmekkel búcsuzott el *Oszterlamm Armin* nyug. főerdőtanácsostól, ki 20 éve állott mint felügyelő, az egyház élén s vezette a templom és iskolaépítést lankadatlan buzgóság és körültekintéssel. Ugyancsak ez alkalommal vett búcsút *Molnár Lajos* gyógyszerésztől, ki 21 évig kezelte híven, igaz sáfárhoz méltóan az egyház vagyonát. Nagy gondot adott e két kipróbált munkaerő helyét méltóan betölteni, de a megválasztottak, eddigi hűségök és buzgóságuk után ítélve, semmiképen nem méltatlanok az egyház bizalmára. Felügyelővé választott osztatlan lelkesedéssel s iktattatott is be ugyanez alkalommal, *Glac Antal* Biharmegyei főispánja, ki úgy a múltban, mint jelen magas állásában oly sok tanujelét adta már hithűségének; főgondnok pénztárossá pedig *Hofbauer Pál* az O. M. Bank főnöke lett, ki egyházunk szeretetét s annak munkájában való készséget a papi ház levegőjében, édesatyja, a veszprémi esperes mellett szívta magába. Mindkét új munkaerőt *Materny Imre* helyi lelkész iktatta be, szívhez szóló beszédben üdvözölvén őket az egyház nevében.

A pápai ág. hitv. evaug. leányegylet 1908. évi, február hó 23-án, esti fél 7 órakor a gyülekezeti nagy tanácssteremben felolvasással és szavalkokkal egybekötött hangversenyt rendezett a következő műsossal: 1. »Lengyelke.« Gáty Zoltántól. Előadja a főisk. ifjúsági zenekar, Gáty Zoltán főisk. zenetanár úr vezetése mellett. 2. »Évfordulón.« Teleki Sándortól. Szavalka Németh Julcsa. 3. »Magyar népdalok.« Dohnányi Ernőtől. Éneklő leányegylet énekkara. 4. »Lemondás.« Dancla-tól. Hegedűn játsza Rácz Dezső főisk. tanár úr. Zongorán kíséri Szabó Sándor VII. o. főgimn. tanuló. 5. »Egy siketnéma vak leány (Keller Helén) életéből.« Irta és felolvassa Pröhle Károly soproni ev. theol. akadémiái tanár úr. 6. »Népdalok.« Éneklő Káldy Margit tanítónőképző-intézeti IV-ed éves növendék. Cimbal-

mon kíséri Magyar Géza s.-lelkész úr. 7. »A szerenád.« Monológ. Irta Makai Emil. Előadja Valkó Vilma k. a. 8. »Eredeti magyar dalok.« Gaál Ferencről. Éneklik Gyurácz Linus, Káldi Margit, Horváth Mici, Pikkell Emilia úrhölgyek és Blau Henrik, Magyar Géza, Nagy Pál, Szutter Dániel urak. 9. »Aranyhaju Lóra.« Irta Horváth Béla. Szavalja Szutter Mariska polgári iskolai IV. o. növendék. 10. »Induló.« Gáty Zoltántól. Előadja a főisk. ifjúsági zenekar Gáty Zoltán főisk. zenetanár úr vezetése mellett. Az estély minden tekintetben fényesen sikerült.

IRODALOM.

Harangszó. *Hat vallásos ének zongorakísérettel.* Szerző Kapi Gyula. E cím alatt jelent meg legújabbán egy igen értékes és egyházi irodalmunkban felette ritka kiadvány, mely őszinte örömmel tölti el a vallásos komoly zenének minden barátját.

Kapi Gyula, a soproni tanítóképző volt igazgatója, ki a nyugalomba is magával vitte nemes idealizmusát, meleg egyházszeretetét és fáradhatlan munkakedvét, régi érdemeihez újabb gyöngyöket fűzött, midőn ihletett lelkének e szép termékeit nemes áldozatkészséggel napvilágra bocsátotta.

Az újabbán szokásos vallásos esték műsorának gazdagítására gondolt a jeles zeneszerző első sorban. A hat ének mindegyike kellő előadásban egy-egy fényponija lesz az ilyen estéknek. De méltó énekszámok lesznek ezek minden egyházi és iskolai ünnepünknek programjában is.

Továbbá pedig e vallásos dalok előkelő zenei izlésükkel a művelt protestáns családok szalonjába is hivatta vannak bevonulni, hogy ott énekszóval és zongorán egy eddig szokatlan új hangot is megzendítsenek, a harangszót, mely e földi hiúságok honából az áhitat szárnyain ég felé emelje a szívet.

Erősen hiszem, hogy ha e művészi és mégis egyszerű vallásos dalokat Schubert vagy akármely más kedvelt zeneszerző dalai után a zongora mellett el-éneklik, a pusztán zeneileg képzett és érdekelt hallgató is nagy lelki gyönyörűséggel, sőt kellemes meglepetéssel fogja élvezni. Szerzőknek pedig meglesz az erkölcsi nyeresége, hogy utat és eszközt talált vallásos érzelmek felkeltésére oly körökben, amelyekben ez, sajnos, csak ritka vendég.

A dalok egy hangra (szoprán vagy tenor) vannak írva zongorakísérettel és pedig oly művészi, amint ezt Kapitól már megszoktuk. A zene mindenütt híven alkalmazkodik a szöveghez s hangfestése egyszerű, keresetlen eszközökkel is a legmélyebb hatást kelti a hallgatókban. S a mi reánk nézve még becsesebbé teszi e gyűjteményt, az a magyar, nemzeti jelleg, melyet valamennyi dalból kiérzünk.

Zenei és esztétikai szempontból igen szépen és szakzszerűen méltatta e hat vallásos éneket a Protestáns Zeneközlöny legutóbbi 3. számában *Keviczki Sándor*.

Kirchner Elek győri jeles zenészünk bírálatában pedig a következőket olvassuk: »Csak legnagyobb elismerésemet fejezhetem ki e szerzemények felett és pedig épen azoknak specialitásánál fogva. A mai felületes s épenséggel nem vallásos kor érzelmvilága közepette, ime találkozok egy zenész ember — notabene: Magyarországon — a ki vallásos szövegeket megkomponál és pedig oly komoly és stilszerű formában, hogy századokra visszamenve sem találni e tekintetben különbet! Ez maga már elismerésre méltó dolog. A szerzemények becsét emeli ezenkívül a határozott,

köztük a népdal formáját megközelítő, nemzeti character. Azoknak, a szerző nemes, fejlett izlésére valló, művészi formáját nem is említve, tartalmilag is oly magasan állnak, hogy valóságos gyöngyeit képezik a vallásos daloknak.«

És e szakzszerű bírálatához a kevésbbé zeneértő laikus is örömmel fogja elismerését hozzáadni. Mert a dalok valóban szépek s már első hallásra is megragadják a lelket.

A *Petrőczy Kata Szidonia* énekére (Oh, hogy ad-hassak hálákat 3. sz.) irt dallam egészen korszerűen még a kuruc nóták sajátságos búsongó zenéjét visszahangozza.

Igen szép a *Sántha* Károly szövegére (Fáradt fejem hová hajtsam 2. sz.) írott és szép bús magyar nótának is elfogadható ének.

Gyurácz Ferenc szép énekverseire készült az 5. számú dal. (A mélységből küldöm sóhajom.) Itt a szöveg tévesen van Sánthaénak jelezve. A bűnbánónak gyötrelmét és mély bánatát ebben megkapó, szinte megrázó erővel tolmácsolja a szerző.

Igen szép és sikerült a XXIII. és XXV. *zsoltár*-nak megzenésítése is. (4. és 6. szám.) Ez utóbbiba a régi »Mind jó, a mit Isten tézen« chorálunk van ügyesen bele szöve.

És utóljára szólok arról, a mi a füzetben méltán áll az első helyen, a *Mi atyánk* megzenésítéséről. Ez minden ízében művészi alkotás. A zenei kifejezéseknek és hatásoknak legváltozatosabb nemei követik egymást, híven a szöveghez alkalmazkodva. És az egész compositio méltóan fejeződik be a doxologia hatalmas, tömör accordjaival. Ezt már nagy hatással adták elő nem csak Sopronban, hanem Győrött is.

Szóval e Harangszóban Kapi Gyula oly értékes kincscsel ajándékozta meg egyházunkat, a melyért csak őszinte hálával és elismeréssel tartozunk. Ne is legyen e Harangszó pusztában elhangzó. Szerezze meg minden gyülekezet, minden zeneértő lelkész és tanító. S ajánlják műveltebb családjainknak is, kik hála-lánsan fogják venni,

Az ily ritka, becses vallásos termékeknek terjesztése ránk nézve egyszersmind a becsület dolga is. Szerzőnk talentumának és fáradságának minden jutalma nélkül, sőt anyagi kockázattal egyedül vallásos és művészi érdekből vállalkozott ily nemes munkára. Illő tehát, hogy legalább a kiadás költségeit térítsük meg s ne fogadjunk el anyagi áldozatot attól, a ki szellemi kincseinek legjavát adja ingyen és önzetlenül. A vallásos érzellemmel együtt keltse fel bennünk a Harangszó a hála és elismerés visszhangját is.

A 21 lapra terjedő csinos hanggyűjtemény a szerzőnél Sopronban kapható. Bolti ára 3 korona. De úgy tudom, hogy lelkészek és tanítók a szerzőtől 2 koronáért is megkaphatják. *Payr Sándor.*

PÁLYÁZAT.

A *bánsági* ág. h. ev. egyházmegyében levő *resicabányai* egyházközségben megüresedett **lelkészi állomásra** pályázat hirdettetik. Az egyház kongruás lévén, a törvényes jövedelem biztosítva van.

Szolgálati nyelv a német. A ki tótul is tud, előnyben részesül.

Folyamodók a bányakerületi lelkészválasztási szabályzatban előírt okmányokkal felszerelt kérvényeiket 1908. évi március 21-éig Temesvárra a főesperesi hivatalhoz küldjék.

Temesvár, 1908. február 19.

Kramár Béla,
főesperes.

Az oly csunya és kellemetlen női arc-
szőr eltávolítására legalkalmasabb a

RASOLIN.

Néhány perc alatt a szőrt az arcról
vagy kézről minden fájdalom nélkül
eltávolítja.

Egy doboz ára 2 korona helyben. vidékre 2
korona 50 fillér előzetes beküldése mellett
52-10 bérmentve.

Magyar gyártmány! Egyedüli készítő! Magyar gyártmány!

„RASOL“ vegyipari vállalat
BUDAPEST, VI., Váci-körút 55.

Postai és vasúti szétküldés naponta a világ minden részébe.

Készít legújabb
rendszerű új orgonát,
elvallalja a régi orgonák átalakítását, ezek
javítása, hangolása és évi gondozását, jót-
állás mellett, jutányos áron, a legjobb
anyagból előállítva

MILINKOVICS PÉTER

orgonakészítő

KÖLCSÉN (Szatmár-megye.)

12-2

Magyarok! A kész ruha bécsi gyári munka!

KLEIN ADOLF

férfi-szabó-üzlete BUDAPEST,
VI., Dessewffy-utca 23. sz.

Készít mérték szerint öltönyt vagy felöltöt
15 forinttól feljebb valódi gyapjú szövet maradé-
kokból. — Több évi tapasztalatomat Neuländer
Testvérek és Weiner és Grünbaum es. és kir.
udvari szabóknál szereztem. 13-10

•• MŰVÉSZIES MUNKA ••

„EL A BOROTVÁVAL!”

mely már oly sok 1000 és 1000 embernél bőrbe-
tegséget és más szerencsétlenséget okozott.

Borotválkozzunk „Rasol“-al kés nélkül.

Ezen teljesen ártalmatlan vegyszerekből összeállított
borotváló por a szakált annyira megpuhítja, hogy az
az arcról elválik és az arc bársónysima lesz.

Használata egyszerű, mindenki maga kezelheti.

Ára 1 klgramm (elegendő 30-szori használatra) hely-
ben K 2.40, vidékre K 3.—, előleges beküldése
mellett bérmentve, utánvétellel K 3.20.

Egyedüli készítő! Magyar gyártmány!

„RASOL“ VEGYIPARI VÁLLALAT
BUDAPEST, VI., Váci-körút 55. sz.

52-10 RAKTÁRAK BUDAPESTEN:

Török József gyógyszerárában, Király-utca 12 — Neruda N.
drogériájában, Kossuth Lajos-u. 7. — Molnár és Moser dro-
gériájában, Koronaherceg-utca 11. — Detsényi Frigyes dro-
gériájában, Marokkói-u. 1. — Detsényi Károly drogériájában
Fürdő-utca 10. — Podor Márton drogériájában, Király-u. 31.
Ács Mihály drogériájában, Lipót-körút 27. szám. És minden
drogériában és illatszerekkereskedésben.

Tisztviselő-kölcsön!

20,000.000 korona áll rendelkezésre
1600 koronán

felüli törzsfizetéssel bíró köztiszt-
viselőknek, katonatiszteknek, nyug-
díjasoknak és nyugdíjképes magán-
hivatalnokoknak 3¹/₂ százalékos alapon
10-20 évi törlesztésre, legtöbb esetben
kezes nélkül, szerény utólagos díjazás-
sal. Semmi levonás! Régi tartozásokat
konvertálunk! Megkeresésnél közlendő:
életkor, szolgálati idő és törzsfizetés.

Országos hitel- és
kölcsönszerző vállalat

BUDAPEST, VII. ker., Izabella-utca 67.

(Andrássy-ut mellett.)

52-9

VALDMANN ALBERT

photocinkografiai műintézete

Budapest,

VIII. ker., Népszínház-utca 45.

Készít

CLICHÉKET

művek, folyóiratok, árjegyzékek

és minden egyéb nyomtatványok

részére a legjobb kivitelben, a

legolcsóbb árak mellett. •

Felvilágosítással és árajánlattal

52-9 készséggel szolgálunk.

Elsőrendű ajánlatok! Elsőrendű ajánlatok!

Személyi hitel! Kezes és kezes nélkül katonatisztek-, papok-, lelkészek-, udvari-, állami-, megyei- és magán-tisztviselők, tanítók, kereskedők, iparosok, nyugdíjjogosult hölgyek, kereskedelmi alkalmazottak és magánosoknak $\frac{1}{4}$ —20 évig terjedő időre havi, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ és egész évi tőkekamat-törlesztéssel! Különlegesség: A páris—bécsi enquéte értelmében tőkésitem a jövedelmet.

Jelzálog hitel! 300 koronától feljebb I. II. és III. helyre földek-, városi és vidéki házak, nyaralók, gyárak, fürdőépületek, malmok, ásványviz és egyéb források és kőbányákra, a becsérték $\frac{3}{4}$ részéig.

Építési hitel! építésfélben levő ingatlanokra 2—3 részletben, oly arányban, amilyen arányban az építkezés előrehaladt.

Bank- és magánadóságok konvertálása!

Előnyösen! **szolid** alapon és **gyorsan** eszközölöm mindezen fenti műveleteket elsőrangú bel- és külföldi intézetek által.

ZÁBORSZKI JÓZSEF

leszámító és bankiroda, Budapest, VI., Sziv-u. 28.

Válaszbélyeg meliélklendő. • Kérjen prospektust.

ZORN MÓR

BUDAPEST—BÉCS.

Butorszállítási és
beraktározási
vállalata.

Képviselve:

bel- és külföldön minden

nagyobb városban.

BUDAPEST,

VIII. József-körut 18. szám.

26—12

Ki akar pénzkölcsönt!?

Felvilágosítás díjmentes, válaszbélyeg ellenébe.

4—4 $\frac{1}{2}$ %-os pénzkölcsönt

— közvetítünk a következő feltételek mellett: —

FÖLDBIRTOKRA

65 évre 2·50%-ra	30 évre 3·20%-ra
60 évre 2·60%-ra	25 évre 3·65%-ra
40 évre 2·85%-ra	20 évre 3·95%-ra

Ezen csekély százaléokban tőketörlesztés és kamat befoglaltatik.

BOTH DEZSŐ BANKKÉPVISELETE

Budapest, VII., Rottenbiller-u. 1. szám.

Augusztus hó 1-től Szövetség-utca 2/B.

Nemkülönb személykölcsönt katonatiszteknek, papoknak, tanítóknak, vasuti és gyári alkalmazottaknak, kereskedőknek stb. előnyös visszafizetésre.

Tisztviselőkölesön 5—25 évi időtartamra kötelezvény ellenében, fizetéselőjegyzésre kezes nélkül. 1000 korona kölcsön után törlesztés és kamat címén fizetendő havonta 8, 10, 12, 15 kor. Levélbeli megkeresésnél megírandó: állás, fizetés, kitöltött szolgálati idő és életkor. Ily kölcsönöket 15—20 nap alatt folyósítatunk.

Törlesztéses jelzálogkölcsönt

szilárd anyagból épült lakházakra, valamint telkekre, építkezésekre 10, 15, 20, 25, 30, 40 és 50 év alatt leendő törlesztésre. 26—10

Beck Károly, Budapest

épület- és mulakatos, szabadalmazott ablakszellőztető készü-
lék és önműködő zajnélküli ajtócsukó-készítő

VIII., József-utca 14. szám.

Mértékvétel végett szivesked-
jék hozzám fordulni.

Ablakszellőzők ára:

Legnagyobb, legnehezebb és diszes	25.— kor.
Rendezet ablakok iskolák, intézetek és magánlakásokhoz	13.— "
Könnyebb, szimpla ablakokhoz	9.— "
Klozetek	6.60 "

Szabadalmi szám 16.794. Költségvetések ingyen.

Ablakszellőztető készülékeimet a következő nevezetesebb helyeken használják: Nemzeti Kaszinó, Kereskedelmi minisztérium, Ref. főgimnázium, M. kir. Ludovica. Kispesti állami elemi iskolákban s több kórház és iskolában és vidéken is kitiűnőnek bizonyultak

3.500 darab már használatban van.

30—12